

QUATRE MORTS EN DOS BROTS D'ASMA

Barcelona, posa't careta

Quatre persones han mort a Barcelona a causa d'una epidèmia causada —presumptament— per pols de soja. Però la contaminació de la ciutat, agreujada per factors climatològics, esdevé cada vegada més preocupant i perillosa. I ningú no hi posa remei.

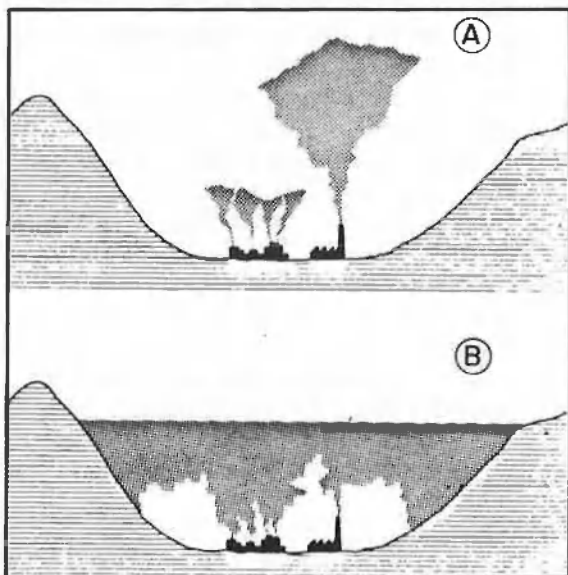
Eduard Company i Fonts

Divendres, 4 de setembre. Dos quarts de sis de la tarda. Lloc, les sales d'urgència dels hospitals més cèntrics de Barcelona. Els serveis sanitaris es van veure desbordats. Arribaven sense parar una ingent quantitat de persones amb dificultats respiratòries. Un

primer diagnòstic semblà apuntar cap a l'asma com a causant de l'afluència massiva d'afectats. Però era massa gent perquè la situació pogués ser considerada dins dels límits del que és usual. Començà a parlar-se d'una epidèmia. El total, una volta estroncat el número d'ingressos, abastà les 128 persones. Aproximadament, la meitat dels malalts l'endemà deixaven ja l'hospi-

tal pertinent. Emilia Martínez Soriana, de 54 anys, i Elvira Polo Somvila, de 60, tanmateix, no en van eixir. Morien el mateix dia.

Dilluns, 7 de setembre, tres dies després. Un altre brot sobtat de la malaltia esmentada atapeïa de nou les sales d'urgències dels mateixos centres sanitaris. Aquesta volta, l'epidèmia va causar un nombre menor d'afectats. No

Efectes de la «inversió tèrmica», dins una vall.

«Argus Traveler», el vaixell de la soja. Baix, visió, emboirada, de Barcelona en un dia normal.

DOMÈNEC UMBERT

obstant això, la quantitat global s'enfilava a 57. D'aquesta crisi asmàtica van morir Salvador Martín Martín, de 53 anys, i Pere Castany i Canadell, de 50. Els metges diagnosticaren una vegada més asma al·lèrgica. Les autoritats sanitàries van començar a moure els seus intricats fils per a descobrir perquè, en dos esclats de temps fatídics, l'aire de Barcelona havia matat.

Primer, a nivell de rumor, però més tard de forma oficial, semblà apuntar-se la causa dels luctuosos esdeveniments. Un vaixell de bandera liberiana, l'«Argus Traveler», descarregava fava de soja al moll del contradic de la ciutat. L'operació aixecava una polseguera considerable, i a més bufava marinada. El polsim de la soja, doncs, molt bé podia haver-se barrejat amb l'aire de l'urbs i haver provocat els quatre morts citats i els quasi dos-cents malalts. Malgrat aquesta presumpta tesi, la seva veracitat no podia considerar-se des del punt de vista estrictament científic. Podia parlar-se, en tot cas, d'una associació de dos factors, l'asma al·lèrgica i la soja descarregada al port. Però la determinació exacta del causant de les epidèmies és una tasca científica que usualment porta diversos mesos a establir-se. Com a mesura preventiva, el conseller de Sanitat i Seguretat Social, Josep Laporte, i el regidor de l'ajuntament pel que fa referència a la sanitat, Joan Clos, van ordenar la immediata detenció de descàrrega de soja de l'«Argus Traveler». Els interrogants, però, encara romanen oberts.

En contacte amb *El Vigía*, periòdic del port de Barcelona, el dubte sobre la relació de causa-efecte entre el descarregament de soja i el brot d'asma al·lèrgica no ha fet més que augmentar. Fonts d'aquesta publicació comentaven que «la versió oficial és molt relativa», i que els costava molt decantar-se per la teoria de la soja. «És que s'acostumen a fer —expliquen— moltes descàrregues semblants durant tot l'any; en concret, en les últimes dues setmanes, s'han descarregat tres vaixells com l'«Argus Traveler». I, d'altra banda, qui més prop ha viscut els fets ha estat el personal que treballa aquí, i el Col·lectiu de Treballadors del Port no ha presentat cap classe de denúncia».

En contraposició, el Departament de la Salut Pública de la Generalitat de Catalunya ha informat que en els dies en què s'han produït els brots d'asma

DOMÈNEC UMBERT

a l'atmosfera de la ciutat no hi havia cap partícula contaminant que no s'hagués detectat en dies anteriors.

Consegüentment, si l'aire de Barcelona presentava la seva configuració de sempre, quant a elements, i les descàrregues de soja en el port s'acostumen a fer amb una periodicitat remarcable, l'asma al·lèrgica causant de les quatre morts, ¿a quines causes respon? La versió oficial, doncs, només podria ser vàlida en un hipotètic cas de confluència d'un seguit de circumstàncies improbables. És necessari tenir present, també, que, segons ha informat el centre meteorològic de Barcelona, en les jornades en què ha succeït la dissortada epidèmia no es produïa, com és usual —un 60 per cent de dies a l'any—, el fenomen de la inversió tèrmica. Sent així, aquests casos concrets de morts i emmalaltiments, segons la versió oficial, es tractaria purament d'un accident.

Però els accidents com els esmentats necessiten, pel cap baix, una sèrie d'ingredients perquè puguin produir-se. Cal un bon feix de partícules nocives per a l'organisme humà flotant a l'atmosfera i una forta dificultat perquè aquestes puguin escampar-se; cal, també, l'existència d'un grup de població susceptible de ser atacat per malalties ocasionades per la pol·lució ambiental —el que es diria «grup de risc»—; i cal, finalment, una sèrie d'agents meteorològics que actuïn de conductors, o de mitjans de relació, entre les partícules degeneradores de la malaltia i les persones amb màxima probabilitat de ser afectades.

Dissortadament, els ciutadans de Barcelona —i segurament els habitants

de moltes altres grans urbs del planeta— sembla que s'hagin acostumat a prendre's amb indiferència aquests periòdics estats d'enverinament que presenta l'atmosfera. Això, és clar, si no en són els afectats. I la gent viu sense tenir consciència que la contaminació és un perill latent que es té a frec de pell i al qual no es presta atenció o, senzillament, es mira amb resignació. És fàcil adonar-se'n en constatar el poc èxit que en aquests moments tenen en el país els distints moviments i partits ecologistes, a diferència de l'increment d'adeptes i de vots que guanyen dia a dia en altres zones d'Europa.

Aquest poc interès per part del ciutadà té la seva vessant lògica quan es compara amb la legislació vigent i amb la desídia amb què les autoritats es dediquen a combatre la contaminació atmosfèrica. És ben sabuda per tothom l'anècdota real de la fàbrica a la qual és imposada una multa quasi testimonial per infringir les lleis de conservació del medi ambient, multa que l'empresari paga religiosament, però que li resulta infinitament més rendible que no haver d'adequar la seva factoria d'acord amb la legalitat en vigor.

Però, quan passen esdeveniments com el del brot d'asma al·lèrgica, se'n demanen responsabilitats. Per a sufragar, aleshores, el citat «accident», es reparteixen unes indemnitzacions, en el millor dels casos, prou suculentos per a fer callar els afectats, i s'hi tira terra a sobre, suggerint silenci i tot esperant que l'oblit en faci de les seves. Tanmateix, el problema continua, i el perill augmenta. Aquesta vegada han estat quatre morts i uns dos-cents hospita-

litzats. ¿Quants en seran, la pròxima vegada?

S'havia parlat en aquestes línies d'un «grup de risc» com a persones amb alta probabilitat de patir malalties degudes a la contaminació. Aquest «grup de risc» aplega població amb malalties cròniques, o bé esmorteïdes o latents. Una d'aquestes afeccions és l'asma, i s'inclouria dins del conjunt de les malalties respiratòries. Per tant, com s'ha esdevingut, en cas d'un presumpte excés de contaminació ambiental, suposadament degut a la pols de la soja descarregada al port, aquestes persones són les que tenen el risc més alt d'emmalaltir o finar.

Tanmateix, a Barcelona, hi ha aproximadament uns trenta mil asmàtics, dels quals sols quatre-cents són susceptibles del fenomen al·lèrgic. N'han mort quatre i cent vuitanta-cinc han patit ofecs i crisis de broncoespasmes, per la qual cosa han hagut de ser hospitalitzats. El percentatge d'afectats és, doncs, de quasi la meitat, i el de finaments correspon a un un per cent. Aquest últim brot d'asma és el que fa el número disset des de 1981, i tots, en conjunt, han produït la mort de dinou persones.

L'asma és un mot que ve del grec i que significa «respirar amb fatiga». El seu nom correcte és l'«asma bronquial», i es caracteritza per una sensació d'ofec que no persisteix de forma constant sinó que es presenta en forma de crisis. Les vies respiratòries s'obstrueixen, de tal manera que no hi deixen circular l'aire amb normalitat, i encara avui dia, malgrat els exhaustius estudis duts a terme, no se sap qui-

PROVISIONS

Nou disc de Remígi Palmero.

Ja és a la venda

En LP i cassette

Per reemborsament al preu de 995 pessetes (enviament inclòs)

Socis d'Acció Cultural 10% de descompte.

XIU-XIU RECORDS

**Pl. Isaac Peral, 3
12600-LA VALL D'UIXÒ
Tel. (964) 66 53 98**

Distribuit per: PLATAFORMA DISCOS

**Tres Forques, 62 - 46018-VALÈNCIA
Tel. (96) 326 32 37**

Un dels afectats és introduït en una ambulància.

na és la causa de la malaltia i quins són els mecanismes que la provoquen.

L'asma al·lèrgica és la malaltia que aplega el fenomen al·lèrgic i l'asmàtic com a resposta a la intrusió de partícules que no afecta la gran majoria de persones «sanes», ja que el seu sistema de reconeixement d'antígens (substàncies que provoquen una resposta immunitària) funciona correctament. Quan aquest sistema no compleix la seva missió, la reacció immunitària és tan exagerada que arriba a ser nociva pel mateix individu, i fins i tot pot posar en perill la seva vida. El més difícil de tot, però, és determinar quin és l'element causant de la crisi al·lèrgica, ja que ha de ser comú a tots els pacients. I, d'elements, a l'atmosfera d'una gran ciutat, n'hi ha prou per a fer que la recerca sigui llarga i extremadament difícil.

Aquests trets del que és l'asma al·lèrgica tenen la intenció de servir de paradigma de la propensió d'un elevat grup de ciutadans a ser víctimes de la contaminació atmosfèrica.

Els agents meteorològics que incideixen en l'estancament de la pol·lució generada per una concentració massiva de persones són diversos. Però, entre ells, destaca el fenomen conegut com a «inversió tèrmica». No és el cas d'aquest últim brot epidèrmic, però sí que és el causant de la boirina que plana per damunt de la ciutat de Barcelona en gran part dels dies de l'any. Aquesta boirina és l'efecte de la pol·lució, no de la inversió tèrmica. La inversió tèrmica només fa que la boirina

contaminant romangui sobre l'urbs, i en altres llocs on les partícules nocives són inapreciables, aquest fenomen és totalment innocu.

En condicions normals, l'aire calent tendeix a pujar, i l'aire fred a baixar. Però, quan l'aire calent troba una franja que actua com a tapadora perquè pugui ascendir, aquest es queda a freg de terra, capgira l'ordre de circulació de l'aire en funció de la seva temperatura. És el fenomen citat de la inversió tèrmica. Aquest fet succeeix sobretot a la matinada, ja que el sol es refreda i refrigera l'aire de la superfície terrestre. També hi ha inversió tèrmica —i és l'exemple que cal remarcar— en llargs períodes en què un anticicló —altres pressions— roman sobre la zona en qüestió, i aquesta circumstància es dona majorment a l'hivern.

La inversió tèrmica té com a conseqüència l'estancament de la circulació atmosfèrica, la impossibilitat del drenatge vertical, i la retenció dels agents contaminants en els focus que els produeixen. Si tenim en compte que Barcelona és una ciutat amb innombrables focus de contaminació, pel seu caràcter marcadament industrial, i que pateix la inversió tèrmica durant més de la meitat de l'any, és fàcil deduir que el seu grau de pol·lució atmosfèrica és elevadíssim, crític en més d'un cas. I, finalment, remarcar que durant el temps d'inversió tèrmica s'estableix una correspondència entre aquest fenomen i l'ingrés superior a l'ordinari de persones afectades per malalties respiratòries als hospitals.

El ciutadà de Barcelona —que sofreix, a més, com a agreujant, la gran densitat humana de la ciutat, una de les més atapeïdes del món— pot percebre l'alt grau de contaminació per vies molt diverses. La més ràpida i escruixidora és l'observació. Situat a la part alta de Montjuïc o el Tibidabo, el barceloní pot veure quasi la totalitat de l'urbs i, amb ella, l'espessa boira, d'aspecte plomís, que la banya enterament. Els anglesos han denominat aquesta broma de les grans ciutats *smog*, pa-

La màscara, solució individual, davant un aire que mata.

raula que no té traducció exacta al català. Però tothom en coneix el significat o, pel cap baix, en rep els efectes.

Una altra forma de percebre la pol·lució és per l'experimentació sensorial particular, és a dir, per pudors i olors fortes o insòlites, per irritació de les mucoses o per un regust àcid a la boca. També pot verificar-se la pol·lució quan, en cas de pluja, un fang cendrós s'adhereix al terra; quan es constata la grisor de les façanes dels edificis —que l'ajuntament vol ara netejar per deixar «guapa» la *city*—; quan els vidres de les finestres presenten una fina llesca de pols obscura, sobretot en la part que dona al carrer; quan els pocs espais verds que té Barcelona adquireixen una coloració més mat que si les soques dels arbres o les fulles de les plantes haguessin estat en un ambient *natural*; i, així, un llarg etcètera.

S'ha fet anar, en aquestes línies, el mot contaminant; el seu significat exacte és: qualsevol substància que hi ha a l'atmosfera en una concentració superior al que és normal. D'altra ban-

da, cal tenir present un fet especialment important: hi ha certes substàncies que, en baixa concentració i en presència de la llum o d'altres catalitzadors, reaccionen entre elles i originen nous compostos químics que a voltes presenten unes característiques especialment nocives.

Els contaminants més freqüents a l'atmosfera són: a) Òxids de sofre. Produïts per automòbils, calderes de calefacció, centrals tèrmiques, instal·lacions industrials, fabricació de paper, cartó, àcid sulfúric i certs productes de síntesi. Efectes: atmosfera humida, que és quan es forma l'àcid sulfúric que deteriora els conreus i irrita les mucoses, els ulls, les vies respiratòries superiors, i produeix tos, opressió respiratòria i espasmes de la larinx.

b) Sulfurs i mercaptans. Ocasionalment per refineries, putrefacció d'aigües i deixalles, i fabricació de pasta de fusta i paper, adobats i colorants. Genera fortor i toxicitat. c) Monòxid de carboni. Prové de les combustions incompletes de motors de benzina, de centrals elèctriques, d'acereries, de les cigarretes. És tòxic, interfereix el transport d'oxigen a la sang, i dona lassitud, mal de cap i alteració de movi-

ments. d) Anhídrid carbònic. A causa de la combustió de productes orgànics. El seu augment progressiu en l'aire pot alterar el clima a escala planetària. e) Hidrocarburs. La seva font són els motors de benzina i l'evaporació en zones pantanoses i petrolíferes. És un agent cancerigen.

f) Ozó. Ve de les reaccions fotoquímiques de l'oxidació del SO₂ o de la transformació del NO₂ en NO. Típic del trànsit intens. Factor decisiu per a l'aparició de l'*smog*; encara no se sap quins efectes té sobre l'organisme humà. g) Òxids de nitrogen. Produïts per la combustió a temperatures elevades, pels motors diesel i per les centrals elèctriques. Ocasiona malalties respiratòries. h) Mercuri. S'evapora de la crosta de la Terra; és altament tòxic. i) Fluorurs. Provenen de les indústries de ceràmica, rajoles i alumini. Tenen una acció nociva per als ossos i les articulacions.

j) Pols. Generada per l'erosió eòlica, per terratrèmols i volcans, per la mineria, agricultura, indústria (ciment) i per l'erosió a les carreteres. Provoca malalties respiratòries, com fibrosi, al·lèrgies i càncer pulmonar quan la pols no és tòxica. Quan ho és, produeix intoxicació general, dermatosi, al·lèr-

gies i càncer. Altres contaminants serien la sílice, l'amiant, etc.

L'aire de Barcelona, a causa de la seva contaminació i malgrat els atenuants que se'n vulguin buscar, que se'n trobarien, sens dubte, s'ha cobrat últimament quatre morts, per més accidentals o contingents que hagin pogut ser. Quatre morts que s'han afegit a una llista massa llarga per causes semblants.

Això a part, la pol·lució també incideix en la qualitat de vida dels ciutadans, ocasionant, com s'ha vist, malalties que, tot i no ser fatals, provoquen trastorns empipadors i perillous. I, a més, indirectament, la contaminació excessiva produeix un deteriorament de distints òrgans que duen, al final, a una mort prematura en gran part de la població. Llegiu-hi càncer i altres malalties que, amb un ambient sa, potser no haurien evolucionat tan ràpidament cap al desenllaç final. O potser ni s'haurien produït.

Sigui com sigui, Barcelona necessita netejar la seva atmosfera, o, aviat, els seus habitants hauran de dur màscara depuradora per passejar. I això no és gens esperançador per a una ciutat que s'encamina ràpidament a l'organització d'unes Olimpíades. □

tano

GANDIA

International House

- Classes d'anglès per a adults i xiquets.
- Grups reduïts.
- Curs especial convocatòria desembre Cambridge First Certificate.
- Professors anglesos i titulats.

Pasqual i Genis, 16 - 46002-València
Telèfon (96) 352 06 42

Altres escoles:

Trafalgar, 14 entresol de Barcelona
Telèfon (93) 318 84 29

Girona, Mataró, Reus, Sabadell,
Tarragona i Terrassa.

Passeig Mallorca, 36 - Ciutat de Mallorca